
Informatie en wenken voor strandonderzoek.

K. Desender.

Het " terrein" van een strandwerkgroep biedt een aantal uiteenlopende facetten van onderzoek.

Het gemakkelijkste en toch soms bijzonder gevarieerde aspect is het doorsnuffelen van aangespoeld materiaal, dat verrassend rijk is aan diverse zeebewonende organismen. Toch is het vaak zo dat algemene organismen niet of zelden op het strand te vinden zijn.

Het aangespoelde materiaal kan soms van ver aangevoerd worden.

Wanneer we ons met mollusken of andere dieren met kalkstructuren (b.v. zeepokken) bezighouden, kunnen we ook fossiel materiaal vinden. Het werd lang geleden in sedimentlagen in de zee afgezet. Deze lagen kunnen nu weer losgewoeld worden, waardoor fossiele schelpen aanspoelen. Een aantal daarvan zijn reeds uitgestorven. Schelpen, die als doublet gevonden worden (met een ligament), met resten van andere snel verwerende delen (vleesresten, periostracum) of die levend aanspoelen, zijn vertegenwoordigers van het huidige molluskenleven in zee.

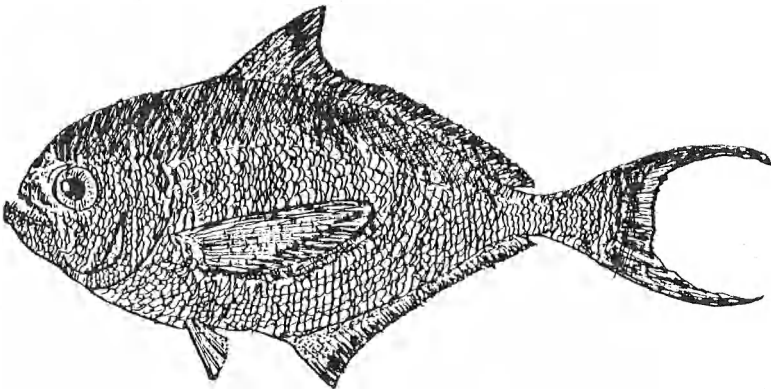
De algemene aard van het gevonden materiaal wordt vooral bepaald door de overheersende wind van de voorbije dagen. Na NW - storm (zeewind) verwachten we veel drijvend materiaal : wierpaketten, kluwens van kolonievormende poliepen en mosdiertjes (waartussen veel andere zeeorganismen te vinden zijn), eikapsels van wulken, roggen en haaien en nog veel meer. Dit materiaal spoelt aan onder invloed van de oppervlaktestroming naar het land toe.

Bij aanhoudende storm moet je er snel bij zijn als het water terugtrekt, omdat het aanspoelsel snel kan ondergestoven worden met zand.

Na landwind heeft het aanspoelsel een heel ander karakter: de wind drijft het oppervlaktewater nu zeewaarts, maar hierdoor ontstaat grofweg een stroming over de bodem naar het strand toe; er worden nu vooral bodemdieren in de vloedlijn afgezet (hoofdzakelijk schelpen).

Zuiver mechanische factoren, zoals windrichting en -sterkte, strandprofiel, vorm en gewicht van het materiaal zorgen voor een soort triage van het aanspoelsel waardoor b.v. grotere, ronde schelpen (zoals kokkels) hoger op het strand talrijker te vinden zijn dan meer afgeplatte soorten (zoals strandschelpen en zaagjes). Voor meer informatie in dit verband verwijzen we o.a. naar HEEREBOUT, 1972; LEVER, 1958, 1961; VAN DER BAAN, 1977, 1978. Lager op het strand liggen nog verscheidene schelpengruisbanken, die enorm rijk kunnen zijn aan kleinere soorten.

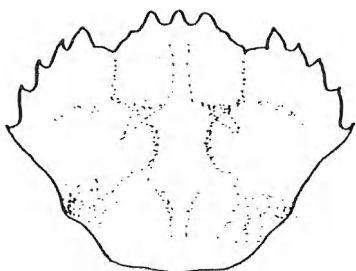
Zeer veel verschillende groepen zeeorganismen kunnen, al dan niet levend, soms zelfs massaal aanspoelen. De meest spectaculaire vondsten kan je echter meestal doen na een storm (najaar en winter; zie b.v. SLAGER, 1980); niet zelden treden invasies van bepaalde soorten op (b.v. braam (zie figuur), eendemossel, fluwelen zwemkrab, ...).

Dit is op zichzelf reeds bijzonder boeiend; de ene keer ligt de vloedlijn bijvoorbeeld vol met kokers van goudkammetjes of van schelpkokerwormen, dan weer met kokkels of zeeklitten. Naar de factoren die hiervoor verantwoordelijk zijn, kunnen we tot nu toe slechts gissen. In dit verband heeft de Strandwerkgroep een streeplijst samengesteld (zie verder in dit nummer) met een groot aantal mogelijke

algemene strandvondsten. Door vooral ook de juiste omstandigheden (plaatsbeschrijving, windsterkte en -richting, dood of levend materiaal, ...) te noteren bij de vondsten, kan bijvoorbeeld nagegaan worden wat er gebeurt in de loop van de seizoenen op verschillende plaatsen langs onze kust en eventueel welke factoren hiervoor verantwoordelijk zijn.

Tijdens de verschillende periodes van het jaar treden zeker belangrijke verschillen op (zie ook VAN DER BAAN, 1973); krabben bijvoorbeeld zoeken tijdens de zomermaanden de warmere ondiepe kustwateren op om zich voort te planten; daarna sterft een gedeelte van de volwassen exemplaren af zodat rugschil-

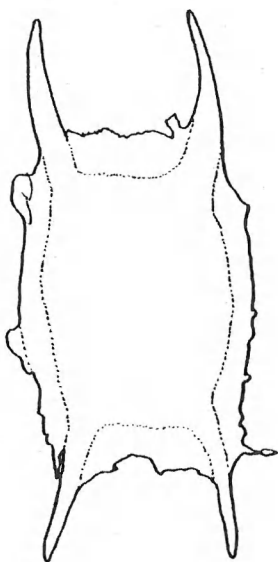
den (carapax) (zie figuur) dan vaker en talrijker in de vloedlijn te vinden zijn; in de winter zoeken ze dieper water op dat dan het warmst is. Tijdens bepaalde periodes spoelen dikwijls kwalen massaal aan (b.v. de oorkwal in het late voorjaar).

Naast het noteren van algemene soorten of 'invasies' is het interessant je ook toe te spitsen op specifieke groepen of onderzoekjes zoals:

- het uitpluizen van kluwens gevormd door kolonies van poliepen en mosdiertjes; vaak zijn hiertussen mooie rood-wiertjes, kleine schelpjes, stekelhuidigen, krabbetjes en andere kreeftachtigen te vinden; door deze kluwens in zoet water onder te dompelen kan je gemakkelijk eventuele amphipoden verzamelen;

- het uitzoeken van schelpengruis; de beste methode hiervoor bestaat erin een flinke hoeveelheid mee naar huis te nemen, te laten drogen en nadien grondig uit te zoeken onder een sterke lamp; zo'n zoek-

partij kan voor één plaats 30 tot 40 schelpensoorten opleveren, waarvan een gedeelte fossil kan zijn;

- het noteren van vondsten van krabben (of hun carapaxen, deze zijn relatief eenvoudig te determineren); je kan ze ook meten, wat een aanduiding geeft over de ouderdomsklasse;
- het verzamelen en op naam brengen van eikapsels van roggen en haaien;
- het voorkomen van insecten op het strand en in de vloedlijn; na warme zomerdagen kunnen soms zeer veel vliegende insecten (vliegen, kevers, mierenleeuwen, ...) aanspoelen.

De onderzoeksmogelijkheden van het strand zijn echter nog veel ruimer. Naast het doorzoeken van aanspoelsel kan je ook gegevens verzamelen over het levend voorkomen van zee- en strandorganismen door o. a.:

- bij extra laag water (springtij) de laagste gedeelten van het strand of van golfbrekers en havenhoofden te exploreren (dit is zeker mogelijk te Nieuwpoort, Oostende en Blankenberge);

- laag op het strand zandstalen op een zeef uit te spoelen zodat schelpen, wormen en kreeftachtigen overblijven;

- de vangsten van kruiers grondig te bekijken; kruien levert goede vangsten op bij afgaand tij; het leert ons veel over het levend voorkomen van garnalen, krabben, vissen en andere organismen dichtbij de kust; naargelang het seizoen verschillen de vangsten sterk (b.v. voor garnalen, tongen en krabben).

Tenslotte is een mogelijke samenwerking met kustvissers zeer interessant voor het bekomen van aanvullende gegevens.

Er is veel te verrichten in een Strandwerkgroep!!

Literatuur

- Heerebout, G.R., 1972. Gedachten over aanspoelsel en strandprofiel. Het Zeepaard 32: 76-70.
- Lever, J., 1958. Quantitative beach research. 1. The "left-right phenomenon": sorting of lamellibranch valves on sandy beaches. Basteria 22: 21-51.
- Lever, J., 1961. Quantitative beach research. 2. The "hole" effect: a second mode of sorting of lamellibranch valves on sandy beaches. Neth.J.Sea Res. 1: 339-358.
- Slager, G., 1980. Het strand na de storm. Het Zeepaard 40: 76-77.
- van der Baan, G., 1977. Een onderzoek naar het aanspoelen van schelpen. Het Zeepaard 37: 94-96.
- van der Baan, G., 1978. Een onderzoek naar het aanspoelen van schelpen, III. Het Zeepaard 38: 34-39.
- van der Baan, S.M., 1973. Strandwandelingen VI. Wat vind ik aan het strand? Het Zeepaard 33: 73-78.

Konjev Desender
Muinkkaai 94
B-9000 Gent